

Онуфрієнко Галина Сергіївна,
доцент кафедри українознавства
та загальної мовної підготовки
Національного університету
«Запорізька політехніка», доктор
філософії у філологічних науках, доцент

АКТУАЛІТЕТИ ІНТЕГРОВАНІХ СПЕЦКУРСІВ У КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ЮРИДИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ

Останніми роками об'єктивно посиленої актуальності на третьому освітньо-науковому рівні у ЗВО набувають інтегровані спецкурси з юридичної лінгвістики засобами наукового стилю двох мов індоєвропейської сім'ї – української й англійської, скеровані на вдосконалення здобувачами наукового ступеня термінологічної й мовнокомунікативної компетентності. Запровадження в аспірантурі / докторантурі інтегрованих спецкурсів у контексті науково-теоретичних засад юридичної лінгвістики відповідає найважливішим потребам і суттєво розгалуженої й багатофункційної практичної сфери.

Прогресивна освітня концепція з осучаснення завдань дидактичної лінгвістики вищої школи передбачає модернізацію всієї моделі лінгвістичної вертикалі з максимальним урахуванням індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів на всіх трьох рівнях: бакалаврат > магістратура > аспірантура / докторантура. Оскільки контекст сучасних завдань юридичного дискурсу і масштабних глобалізаційних тенденцій перебуває під впливом цілого комплексу об'єктивних актуалізаторів практичної значущості мовнокомунікативної компетентності індивіда, спостерігаємо невпинне зростання попиту на різних локаціях в українському соціумі на вправне знання англійської як міжнародної мови та української як державної мови задля забезпечення досконалої й одночасної комунікації ними.

Проблематика інтегрованих навчальних дисциплін і спецкурсів постає й актуальним об'єктом дослідницької уваги як на всеукраїнських наукових конференціях (зокрема, серед щорічних – «Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі», Запоріжжя, НУ «Запорізька політехніка», 14–15 травня 2024 р.), так і на міжнародних (серед нещодавніх – «Лінгвосфера учора, сьогодні, завтра», Київ, КНУ

імені Т. Шевченка, 10–12 жовтня 2024 р.). Під час круглих столів, популярних і в колективній фаховій комунікації, і в масмедійному дискурсі та соціумі в цілому, дослідники висловлюють необхідність деталізованого вивчення проблематики комплексного аналізу комунікативного ресурсу наукового тексту (НТ) українською й англійською чи іншою міжнародною мовою та сучасних технологій забезпечення достатніх умов для його коректного розуміння адресатом задля доцільного та вправного подальшого репродукування у різних формах і контекстах мовної комунікації (МК).

На засадах провідної концепції діяльнісного підходу в навчанні наукової мови з використанням алгоритмічних приписів у контексті принципів компаративної лінгвістики, порівняльного термінознавства, загальної і прикладної риторики та з урахуванням багаторічного науково-педагогічного досвіду цілком переконливою вбачаємо актуальність для здобувачів наукового ступеня у галузі юридичних наук інтегрованих лінгвістичних спецкурсів, що відповідатимуть вимогам часу, враховуватимуть сучасні потреби галузевої комунікації та академічної сфери. Ці спецкурси набуватимуть продуктивності за умов системного й послідовного запровадження впродовж усіх чотирьох років навчання аспірантів / ад'юнктів на денному відділенні третього, освітньо-наукового, рівня у ЗВО. І що є надважливим – у жанрах не тільки класичного формату лекційних і практичних занять, але й з ефективним використанням науково-теоретичних засад комунікативної педагогічної стратегії з її провідним принципом активної комунікативності. Тож у фокусі юридичної й дидактичної лінгвістики найдоцільнішими для досягнення комунікативних задач вважаємо такі формати занять із сучасного арсеналу новітнього інструментарію комунікативної педагогічної тактики: наукові дискусії під час активного обговорення доповідей на наукових конференціях, круглі столи з надважливою для соціуму наукової проблеми та вебінари вузькоспеціальної юридичної тематики; розроблення аспірантами й подальше обговорення навчально-методичного забезпечення до певного змістового модуля фахової дисципліни, пробні заняття аспірантів (лекції та практичні) у період науково-педагогічної практики відповідно до проблеми підготовленої ними дисертаційної роботи, підготовка обґрунтованої рецензії та відгуку на науковий твір юридичної тематики (есе, тези наукової доповіді, статтю в науковому журналі, курсову і дипломну роботу здобувачів вищої юридичної освіти).

Практична затребуваність інтегрованих лінгвістичних спецкурсів зумовлена комплексом об'єктивних чинників. По-перше, наданням англійській мові у 2024 р. згідно із Законом України № 9432 статусу однієї з мов міжнародного спілкування, чим передбачене сприяння підвищенню рівня конкурентоспроможності держави. Цей закон покликаний унормувати в Україні особливості застосування англійської мови в роботі органів влади, органів місцевого самоврядування, у сферах освіти, науки, культури, транспорту, охорони здоров'я тощо. Водночас поставатимуть і завдання гармонізації спеціальних термінологій та їх унормування. По-друге, активізацією й масштабністю дискусій стосовно запровадження єдиного державного кваліфікаційного іспиту як стандартизованої форми здійснення контролю результатів навчання, що пов'язані з використанням академічної української й іноземної мови у професійній діяльності та наукових дослідженнях. По-третє, зазначені новації в українській комунікативній практиці професійної сфери стимулюватимуть дослідницькі проекти мовознавців передусім на перетині парадигм таких актуальних і взаємопов'язаних наукових напрямів, як компаративна лінгвістика й перекладознавство, порівняльне термінознавство і текстознавство, теорія і практика комунікації, еколінгвістика, лінгвістична експертиза та лінгвістична дидактика.

Невпинне зростання потреб і попиту в сучасному українському суспільстві на активне та вправне, системне та впевнене паралельне використання державної і міжнародної за своїм статусом англійської мови зумовлене завданнями академічного та професійного дискурсу і масштабними глобалізаційними тенденціями [1]. Оскільки за допомогою саме текстів здійснюється вербальне «пакування» інформації та обмін нею, то комплексне дослідження комунікативного ресурсу НТ юридичної проблематики засобами української й англійської чи іншої міжнародної мови та його правильне розуміння для подальшої коректної ретрансляції й контекстуально доцільного використання адресатом постає безперечно дуже актуальною науковою проблемою та завданням дидактичної і компаративної лінгвістики.

Проблематика дослідження юридичного тексту (ЮТ) як потужної одиниці для досягнення ефективної та переконливої вербальної комунікації засобами різних мов індоєвропейської сім'ї щороку збагачується й оновлюється в умовах глобальної активізації процесів інформатизації та інтенсивного розвитку

юридичної науки. Текст як одиниця МК від часів античності переважно вивчається риторикою, герменевтикою, стилістикою, а також нині обирається об'єктом дослідження семіотики, когнітивістики, психолінгвістики, культурології, що сукупно доводить його багатовимірність, багатофункційність, різноаспектність, багаторівневість та різнопараметральну вимірюваність. Це переконливо підтверджує і потребу цілісної візії комунікативного потенціалу ЮТ як статусно орієнтованого утворення в парадигмі кореляції між мовою та мисленням, і виняткову пріоритетність спільних у різномовних текстах маркерів швидшого розпізнавання їх квінтесенції (термінологічних знаків, ключових слів, інтернаціоналізмів) на лексико-семантичному рівні, і перспективність окреслення кола лінгводидактичних актуалітетів щодо формування лексичного ярусу ЮТ та роботи з ним в освітньо-науковій сфері. Тож постають і нові лінгводидактичні завдання інтегративного рівня, які потребують спільних зусиль науковців із різних галузей: правознавства та українського й англійського мовознавства, компаративістики та термінознавства, перекладознавства та лінгводидактики. Це, звісно, з одного боку, як об'єктивно ускладнює, так і пролонгує процеси розроблення необхідних навчальних програм або їх суттєве доповнення відповідними змістовими модулями й коригування для впровадження в навчальний процес, а з іншого – забезпечуватиме якість підготовки з академічної української й іноземної/англійської мов у професійній діяльності на третьому науково-освітньому рівні у ЗВО.

Позитивний досвід паралельного викладання в аспірантурі/докторантурі академічної англійської мови й української вже мав місце в попередні десятиліття у відомчих закладах вищої юридичної освіти, де відбувалася підготовка кандидатів наук в ад'юнктурі/аспірантурі. Мовні курси на інтегративній кафедрі українознавства, культурології та іноземних мов вимагали і нових інтегрованих візій процесу паралельного навчання державної й міжнародної англійської мов, тому активно розроблялися нові навчальні програми і для курсантів, і для здобувачів наукового ступеня з іноземної (англійської) мови та новаторський спецкурс з наукового стилю української літературної мови [2–3]. До змісту цих програм були включені тематичні компоненти для активізації й удосконалення навчання професійно спрямованої усної й писемної МК на засадах зіставлення й порівняння аналогічних, подібних і схожих явищ, понять, фактів в англійській й українській мовах. Це

дозволяло як виявляти й засвоювати відмінності у способах та засобах передавання однакових граматичних значень, так і здійснювати безпомилкове розпізнавання та диференціацію цих значень у процесі самостійного текстотворення аспірантами у жанрах тез доповіді, журнальної статті, анотації до статті та впевнено робити правильний вибір у слововживанні та коректному формотворенні. Позитивні результати переконували, що для формування комунікативної компетентності і постійного вдосконалення її засобами української та англійської мов потрібні високоякісні, інтегративні й функційно потужні у своїй безперервності освітні ресурси, які й дозволятимуть виробленню відповідних до вимог часу і професії гнучких та динамічних траєкторій навчання.

Отже, виходячи з актуалітетів (еколінгвістичний, екокогнітивний, компетентнісний) інтегрованих лінгвістичних спецкурсів для аспірантів та враховуючи контекст нових візій функційної парадигми мовнокомунікативної компетентності в умовах нових світових тенденцій і трендів та прогностичного уявлення про її перспективи в самореалізації особистості, пропонуємо низку новаторського типу інтегративних спецкурсів та практикумів, опанування програм яких на принципах безперервності, логічної послідовності та навчально-методичної доцільності в умовах індивідуальних освітніх траєкторій забезпечуватиме якість комунікативної компетентності українською й англійською мовами: «Академічна комунікація засобами української й англійської мов: компаративний аспект», «Наукова дискусія з юридичних проблем українською й англійською мовами», «Англійськомовний юридичний текст у міжнародній комунікації та особливості його перекладу українською», «Наукова комунікація в еколінгвістичних координатах», «Архітектоніка ЮТ українською й англійською мовами», «Редагування сучасного українськомовного й англійськомовного ЮТ».

Інтегрована термінологічна та мовнокомунікативна компетентність здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук як актуальне, комплексне, багатопараметральне і поліфункційне поняття в українському академічному просторі у ХХІ столітті набуває особливого значення. Серед найперших завдань – створення творчих колективів для розроблення програм інтегрованих спецкурсів з академічної української та англійської мов на науково-теоретичних засадах юридичної лінгвістики, в

контексті стратегії педагогічної комунікативності та в координатах актуалітетів лінгводидактичних комплексів.

Список використаних джерел

1. Онуфрієнко Г.С., Приходько Г.І. Мовнокомунікативна компетентність індивіда у сучасному суспільстві: актуалітети, нові візії, перспективи. *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (14-15 травня 2024, НУ «Запорізька політехніка»). Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. С. 222–227.

2. Науковий стиль української літературної мови: Програма спецкурсу для ад'юнктів, аспірантів та здобувачів наукового ступеня / За заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. Запоріжжя: ЗЮІ МВС України, 2001. 45 с.

3. Приходько Г.І., Онуфрієнко Г.С. Іноземна (англійська, німецька, французька) мова: робоча програма навчального курсу для ад'юнктів (аспірантів). Запоріжжя: ЗЮІ МВС України, 2001. 74 с.

Онуфрієнко Олексій Володимирович,
доцент кафедри менеджменту
Національного університету
«Запорізька політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ПОСЛАБЛЕННЯ ДЕРЖАВИ: СКЛАДНІ ПОШУКИ ШЛЯХІВ ПОПОВНЕННЯ НАУКОВОГО ТЕЗАУРУСУ І ТРИВАЛА КОНКУРЕНЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ТЕРМІНОТВОРЕННЯ

Генерування нових понять та відповідних ним термінів-неологізмів інспіроване насамперед результатами емпіричних спостережень, отриманням нових даних про істотні зміни практики державотворення, правового регулювання та публічного управління в різних державах світу. Варто підкреслити, що основні новаційні зарубіжні концепції, аналізовані нами, не є уможлядними теоретичними конструктами, а виникли як суто емпіричні моделі і лише нині, після широкої наукової дискусії та появи значної кількості тематичних досліджень, у тому числі критичних, можуть претендувати на статус часткових наукових теорій.

Зростаюча тенденція до послаблення держави у нових формах делегування здійснення сервісів публічного сектору від державних органів до приватних комерційних установ та